

HANDREIKING ONDERWIJS BUITEN DE SCHOOLMUREN

ONDERWIJS BUITEN DE SCHOOLMUREN: LEERKRACHT OP DE FIETS

Onderwijs buiten de schoolmuren is de verzamelnaam voor initiatieven waarbinnen onderwijs wordt aangeboden in een niet-reguliere setting zoals onderwijszorgarrangementen, onderwijs op zorgboerderijen (zie ook [onderzoek van WUR](#) over het succes van de onderwijszorgboerderij) en afstandsonderwijs. Uit onder meer het [onderzoek van Berenschot](#) blijkt dat er een groot grijs gebied is dat in de praktijk veelkleurig wordt ingevuld.

Gelet op het lopende [Experiment Onderwijszorgarrangementen](#) (planning tot 2028!), zal nog niet heel veel structureel aangepast worden in wet- en regelgeving en zullen vooralsnog maatwerkoplossingen praktijk zijn.

Een duidelijk overzicht van reeds afgesloten en nog lopende onderzoeken en experimenten is te vinden op de [website van het NJI](#): in deze informatiebron wordt ook verwezen naar onderliggende regelgeving, tussentijdse resultaten e.d.

Onderwijs buiten de schoolmuren zal voorlopig het best gerealiseerd kunnen worden door, naast alle experimenteerregelingen zoals ook WEL in ontwikkeling, gebruik te maken van [regelgeving m.b.t. onderwijstijdverkorting](#). Via deze zogenoemde Variawet is het sinds 1 augustus 2018 op beperkte schaal mogelijk om

“af te kijken van het verplichte aantal uren onderwijs”, waardoor eventueel maatwerkregelingen kunnen worden geboden. Op de website van het Steunpunt Passend Onderwijs – Ruimte in regels ([Ruimte in Regels - Steunpunt Passend Onderwijs](#)) staat uitgelegd op welke wijze er WEL onderwijs buiten de schoolmuren gerealiseerd kan worden.

Maatwerk of voorziening

Wanneer er sprake is van een bijzonder onderwijs-zorgtraject voor één of enkele leerling(en) dan spreken we in deze notitie over **maatwerk**. Wanneer er sprake is van een bijzonder onderwijs-zorgtraject voor een bepaalde groep leerlingen (minimaal 4 met gemeenschappelijke kenmerken of belemmeringen) spreken we in deze notitie over een **voorziening**.

Volg voor maatwerk route 1 en voor een voorziening route 2.

ROUTE 1: MAATWERK

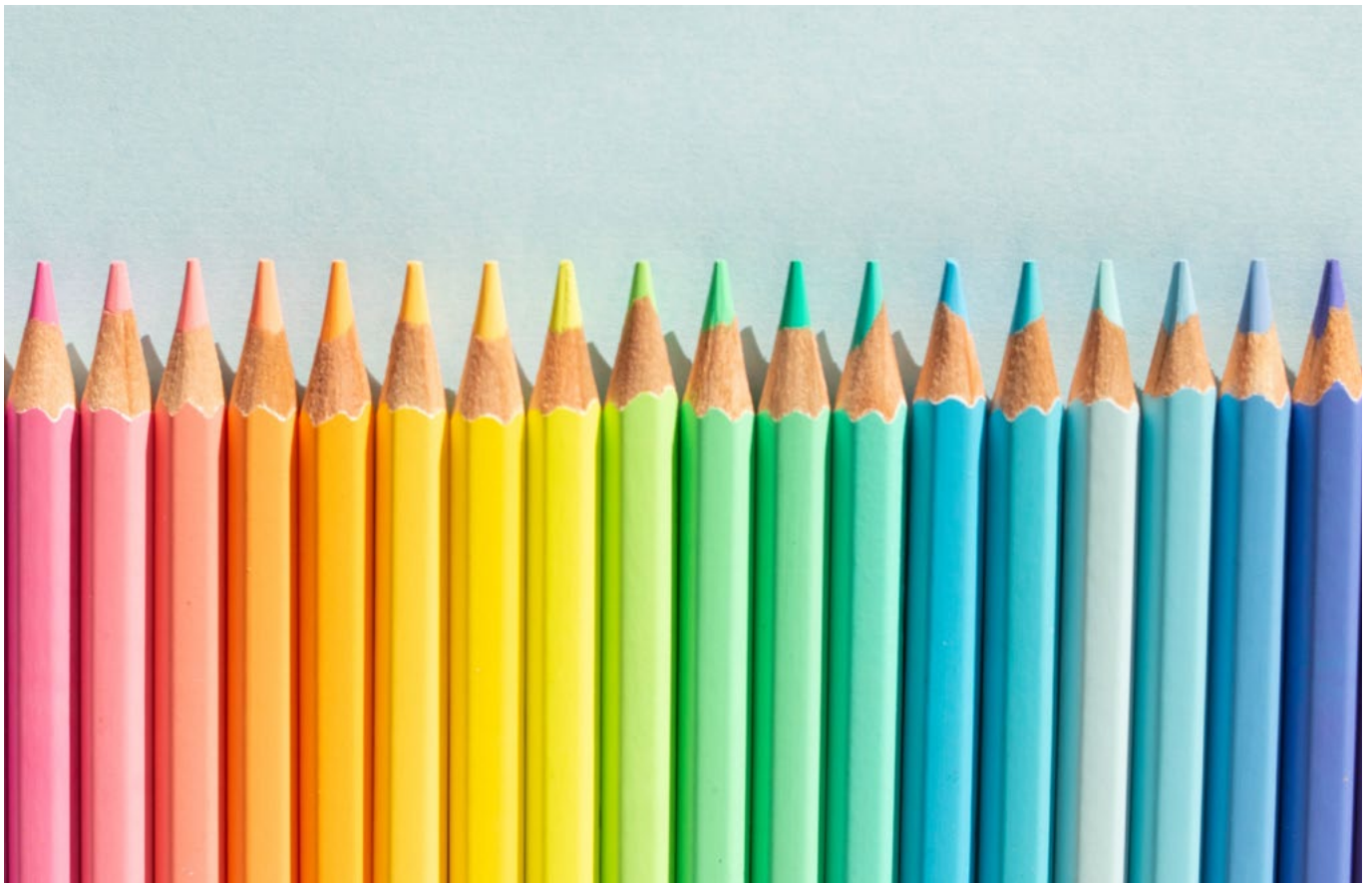
- 1 Maak een analyse waarom deze leerling in aanmerking komt voor maatwerk.
- 2 Zorg dat je vanaf stap 1 in deze route de ouders volwaardig betreft.
- 3 Inventariseer de personen die bij het maatwerktraject een actieve rol als uitvoerder of beslisser kunnen spelen.
- 4 Ontwerp met elkaar het ideale maatwerktraject, een combinatie van onderwijs en ondersteuning, dat het voor de jeugdige mogelijk maakt zich te ontwikkelen.
- 5 Schrijf op een A4-tje wie welke bijdrage (onderwijs, ondersteuning, ouders) levert in het maatwerktraject. Dit is het plan voor leren, ontwikkelen en ondersteunen. Stem dit plan af met ouders, jongere en betrokken professionals.
- 6 Stel een OPP op (en indien nodig een zorgplan voor zorgmiddelen) waarin het plan op het A4-tje centraal staat en duidelijk is wie wat doet en wanneer. Maak duidelijke afspraken over verantwoordelijkheden en communicatie. Neem evaluatiemomenten op in het OPP, minimaal 1x per kwartaal, en stel het OPP en zorgplan bij na evaluatie als dat nodig is. Verantwoord hiermee de diverse stappen en keuzes (en het perspectief) in het OPP van de leerling gedurende de looptijd.¹
- 7 Overweeg aan de hand van het plan of [vrijstelling van geregeld schoolbezoek](#) wenselijk of noodzakelijk is. En of wordt voldaan aan de Leerplichtwet ([Ingrado - ledere jongere heeft recht op ontwikkeling](#)).
- 8 Overweeg of inschrijving op het speciaal onderwijs noodzakelijk is, gezien de speciale behoeften van de leerling. Zo ja, dan is een TLV nodig via het SWV. Mogelijk is het maatwerktraject betaalbaar vanuit de reguliere schoolmiddelen en is aanvullende bekostiging door SWV niet noodzakelijk. Dan kan SWV een TLV afgeven en kan het TLV-budget door school teruggegeven worden aan het SWV.
- 9 Maak afspraken over de afwikkeling van financiën, rekening houdend met het gegeven dat overdracht en uitbesteden van onderwijsmiddelen naar derden niet mogelijk is, maar dat inkoop van diensten in het kader van het OPP wel mogelijk is onder verantwoordelijkheid van school.
- 10 Overweeg of inzet van extra middelen noodzakelijk is, bijv: gemeentelijke subsidie, ouderbijdrage, fondsen, sponsoring.

¹ Er dient altijd sprake te zijn van tijdelijkheid en aanwezigheid van een terugkeerdraaiboek (of doorverwijzingsdraaiboek) naar een erkende onderwijsinstelling. Maatwerktrajecten zijn altijd beperkt in tijdsduur (1 jaar), maar kunnen in overleg worden verlengd (onbeperkt, mits onderbouwd). Er is geen wettelijke beperking in termijn voor maatwerk voor een jeugdige.

ROUTE 2: VOORZIENING

- 1 Maak een inventarisatie welke voorziening – met een meer structureel karakter – gewenst is als onderwijs-overstijgende (of onderwijs-ondersteunende) activiteit.
- 2 Verzamel een aantal betrokken/belanghebbende partijen voor een inventariserende brainstorm: zorgorganisatie, ouderorganisatie, lokale overheid, samenwerkingsverband e.d.
- 3 Formuleer kenmerken van leerlingen die in aanmerking komen voor deze voorziening in termen van gewenste ondersteuning (en niet in ziektebeelden of typeringen).
- 4 Ga met betrokken partijen om de tafel voor een ontwerp, inventarisatie e.d. Kijk vooral wat WEL mogelijk is.
- 5 Overweeg wat mogelijk is binnen de samenwerking van bestaande partijen binnen de regionale context en/of wat nieuw moet worden ontworpen.
- 6 Maak gebruik van wat elders is geschreven over onderwijszorgarrangementen. Raadpleeg hiervoor de [website van het Nji](#).
- 7 Benoem één of meer projectleiders en ga aan de slag.
- 8 Aandachtspunten: criteria voor het arrangement, taak- en rolverdeling betrokken organisaties, huisvesting (en vervoer), financiële constructie (ook hier: overdracht van onderwijsmiddelen mag niet, maar inkoop van onderwijszorgarrangement wel).
- 9 Bekijk en bespreek in hoeverre leerplicht en inspectie betrokken (moeten) worden (zie ook hiervoor bij maatwerk punt 5 en 6).
- 10 Zorg voor een goede pr en communicatie over de resultaten (op leerlingniveau en op organisatieniveau).

DE PRAKTIJK

In verschillende regio's experimenteren samenwerkingsverbanden met een vorm van 'onderwijs buiten de schoolmuren' of hebben dit al geïmplementeerd in het reguliere aanbod. Zij laten zien dat het WEL kan!

In deze notitie belichten we vier praktijkvoorbeelden: **Docent op de fiets** in de Duin- en Bollenstreek, een **Maatwerktraject voor thuiszitters** in Emmen, de **Thuisdocent** in Drechtsteden en **Onderwijs toevoegen aan een behandelsetting** in Doetinchem.

PRAKTIJKVOORBEELD 1

DOCENT OP DE FIETS

In de regio Duin- en Bollenstreek zijn twee regionale voorzieningen voor leerlingen die thuiszitten of een vrijstelling 5 onder a hebben. In beide gevallen wordt onderwijs naar de leerling gebracht met als doel de drempel voor instroom in een school te verlagen. School zonder muren wordt georganiseerd en aangeboden door een vso-school van de Leo Kanner onderwijsgroep en **Docent op de Fiets** wordt uitgevoerd door een reguliere vo-school: Teylingen college KTS. Beide vallen onder de [Experimenteerregeling Onderwijszorgarrangementen](#).

Voor deze handreiking zoomen we in op [Docent op de Fiets \(DOF\)](#)

Een aantal leerlingen in het Samenwerkingsverband heeft een dermate specifieke ondersteuningsbehoefte dat noch reguliere voorzieningen, noch collectieve maatwerkvoorzieningen voldoende passend zijn. Sinds schooljaar 2020-2021 voert het Teylingen College KTS het DOF-traject uit voor leerlingen met vmbo-herkomst. In schooljaar 2023-2024 is het traject uitgebreid met plekken voor havo- en wvo-leerlingen. Iedere leerling die gebruik maakt van DOF wordt ingeschreven bij Teylingen College KTS.

'We wilden iets doen voor leerlingen met zorgwekkend verzuim en voor thuiszitters. De grote meerwaarde van Docent op de Fiets is de socialisatie. Heel geleidelijk went de leerling er weer aan naar andere plekken te gaan. Af en toe eens op school zijn, meedoen met een activiteit, daar eens een les volgen en dat stap voor stap uitbreiden.' Annelen van Schaardenburgh, bestuurder SWV V(S)O Duin- en Bollenstreek.

Een docent van een reguliere vo-school bezoekt leerlingen die langdurig thuiszitten één keer per week. De trajecten

zijn op maat; met ouders, hulpverlening en onderwijs wordt gekeken wat de jongere nodig heeft om tot ontwikkeling te komen. Out of the box-denken is hierbij een vereiste. Een traject duurt in principe 12 maanden.

'Leerlingen die deelnemen aan DOF worden ingeschreven bij KTS, een reguliere school. Het zijn leerlingen die tegen uitval aanzitten of al een tijd niet naar school gaan. Hulpverlening is altijd betrokken. Wat er nodig is, verschilt per leerling. De match met de docent maken we heel zorgvuldig.' Annemarijn Fortgens, coördinator loket passend onderwijs

Doelgroep

DOF is een traject voor leerlingen van reguliere scholen, maar in sommige gevallen ook voor leerlingen zonder schoolinschrijving, die door sociaal-emotionele, psychiatrische en/of systemische redenen de school al langere tijd niet bezoeken. Scholen kunnen met de adviseur van het Loket Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband overleggen of Docent op de Fiets een passend traject is.

'De trajecten zijn op maat; met ouders, hulpverlening en onderwijs wordt gekeken wat de jongere nodig heeft om tot ontwikkeling te komen'

In principe is het arrangement alleen toegankelijk voor leerlingen van scholen die vallen onder Samenwerkingsverband V(S)O Duin- en Bollenstreek. Voor leerlingen afkomstig van een aansluitend samenwerkingsverband (Leiden, Amstelland & de Meerlanden, Zuid- Kennemerland, MHR), dient het betrokken samenwerkingsverband garant te staan voor bekostiging van het traject en eventuele arrangementen na afloop van het traject, zoals een toelaatbaarheidsverklaring (TLV). Toelating loopt daarnaast in alle gevallen via het Loket Passend Onderwijs van Samenwerkingsverband V(S)O Duin- en Bollenstreek.

Ontwikkelingsperspectief (OPP)

Het OPP vormt de basis van de uitvoering en evaluatie van de trajecten. Er wordt een docent aan de leerling gekoppeld die tijd heeft om een relatie op te bouwen en te werken aan educatieve activiteiten en schoolse vaardigheden op een locatie buiten de school. De jongere wordt voorbereid op terugkeer naar (een vorm van) onderwijs of op een ander haalbaar uitstroomperspectief (zoals arbeid of een maatschappelijk project). Ieder traject wordt ondersteund door een gedragswetenschapper van de school, die deels wordt gefinancierd door de gemeente. Daarnaast is altijd een consulent van het Regionaal Bureau Leerrecht betrokken bij de leerling.

Onderwijszorgarrangement

Het Docent op de Fiets-traject betreft een onderwijszorgarrangement; een samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Samen met ouders brengen de onderwijs- en jeugdhulppartners in kaart welke ondersteuning de leerling nodig heeft en maken daar afspraken over. De betrokkenheid van jeugdhulp is een voorwaarde voor deelname aan het arrangement.

Als het traject Docent op de Fiets en hulpverlening samen opgaan, zien we de grootste ontwikkeling. Dat is ook het uitgangspunt. Helaas lukt het door de wachtlijsten in de zorg niet altijd de trajecten parallel te laten lopen. Voor leerlingen met een vrijstelling werken we nauw samen met het RBL. Annemarijn Fortgens, coördinator loket passend onderwijs

Onderwijsaanbod

Docent op de Fiets gebruikt onderwijs als middel om de leerling in beweging te brengen en een perspectief te laten ontwikkelen. De docent onderzoekt samen met de leerling welke vakken aansluiten bij zijn of haar mogelijkheden. Docent op de Fiets biedt geen volledig onderwijspakket en werkt niet toe naar een diploma, maar kan wel toewerken naar een onderwijsplek waar het behalen van een diploma of certificaten een mogelijkheid is.

‘DOF is heel succesvol. Er zijn leerlingen die weer succesvol instromen op een onderwijsplek. Het zelfbeeld en welzijn van leerlingen krijgt een enorme boost, dat horen we terug van alle betrokkenen. Het gevoel er weer bij te horen, gezien te worden, doet wonderen.’ Annemarijn Fortgens

Toeleiding

Leerlingen kunnen deelnemen aan dit onderwijszorgarrangement na een positief advies van het [Loket Passend Onderwijs](#) en de commissie van begeleiding van de school. Voorafgaand aan het traject vindt een multidisciplinair overleg (MDO) plaats waarbij wordt besproken op welke wijze er kan worden toegewerkt naar het gestelde perspectief. Er wordt afgewogen of de ondersteunings- en onderwijsbehoefte van de leerling past binnen de mogelijkheden, expertise en capaciteit van het arrangement.

Inschrijving & zorgplicht

Deelname aan het arrangement Docent op de Fiets vereist een (tijdelijke) inschrijving op de school die het traject uitvoert: de KTS in Voorhout. De school van herkomst (stamschool) behoudt zorgplicht en blijft betrokken bij de leerling die deelneemt in de Experimenteerregeling. De stamschool neemt de leerling weer op als het traject bij Docent op de Fiets eindigt of zorgt voor een passende vervolgplek. Docent op de Fiets nodigt de school van herkomst uit bij elk multidisciplinair overleg over de leerling.

*'Out of the box-denken
is een vereiste'*

Financiering

Het samenwerkingsverband heeft in de begroting ruimte gemaakt voor DOF. Een van de doelen in het Ondersteuningsplan is het aanbod in de reguliere vo-scholen te versterken. Voor leerlingen met een vrijstelling die na 1 oktober (teldatum) instromen bij DOF, is er geen financiering vanuit de school mogelijk. Voor die leerlingen worden middelen vanuit WEL in ontwikkeling ingezet. Als die subsidie stopt, biedt het 'potje voor onvoorziene gevallen' soelaas. Dat potje gebruikt het samenwerkingsverband om praktische knelpunten snel te kunnen oplossen.

Op een ouderavond van DOF zaten sommige mensen huilend aan tafel dat ze weer op een ouderavond waren. Dat hadden ze al jaren niet meer meegemaakt. Op de familieborrel konden ze ook weer een verhaal vertellen over de school van hun kind. Dat is zo belangrijk. Ik vond het indrukwekkend.' Annelen van Schaardenburgh

School Zonder Muren

School Zonder Muren is een traject van De Leo Kanner Onderwijsgroep voor leerlingen die uitgevallen zijn in het gespecialiseerde onderwijs. Ook leerlingen van andere samenwerkingsverbanden kunnen hiervan gebruikmaken. School Zonder Muren biedt trajecten aan op alle onderwijsniveaus en kent een opbouw in het continuüm: van individueel onderwijs, via een zorg-onderwijsarrangement, een onderwijszorgarrangement naar instroom in regulier onderwijs. Zorginstellingen zijn altijd betrokken.
www.leokanner-schoolzondermuren.nl

Dit is een kwalitatief hoogwaardig en succesvol aanbod. De Experimenteerregeling verplicht dat de leerlingen ingeschreven worden op de aanbiedende school en dat is in dit geval het gespecialiseerde onderwijs, met bijbehorende Toelaatbaarheidsverklaring (TLV). De kosten zijn dus relatief hoog voor deze individuele trajecten. Dat is nog onderwerp van discussie. Als de inschrijving bij de stamschool zou blijven, zou dat het veel eenvoudiger en goedkoper maken. We zijn hier kritisch op omdat we zoveel mogelijk leerlingen willen ondersteunen met de publieke middelen die we ontvangen.' Annelen van Schaardenburgh

Aantallen

Binnen DOF is plek voor maximaal 20 leerlingen en voor 25 trajecten per jaar. Er zijn 7 docenten op de fiets die gemiddeld 3 leerlingen per persoon hebben. De docenten zijn al in dienst van de school en krijgen dit als extra taak.

PRAKTIJKVOORBEELD 2

MAATWERKTRAJECT VOOR THUISZITTERS

Onderwijs naar de leerling brengen. Dat is wat RENN 4 doet met het maatwerktraject voor leerlingen die (nog) niet naar school kunnen komen. RENN4 is het Regionaal Expertisecentrum Noord Nederland. VSO De Atlas in Emmen is een van de 30 vestigingen. Naast de maatwerklocatie is er een vmbo-locatie en een locatie die gericht is op doorstroom naar arbeid.

Annemarie Muis is senior-gedragsdeskundige van de Atlas en nauw betrokken bij het maatwerktraject. Zij maakt bewust een onderscheid tussen 'school' en 'onderwijs'. 'Kinderen willen niet naar school, naar het gebouw. Dat is te spannend of vraagt te veel van hen. Maar ze willen wel heel graag leren.'

'Kinderen willen niet naar school, maar ze willen wel heel graag leren'

Divers

In totaal maken 60 leerlingen gebruik van de maatwerkvoorziening. De meesten hebben een complexe achtergrond en komen uit een situatie van thuiszitten of van een zeer moeizame schoolgang, vertelt Annemarie. 'De groep is heel divers: kinderen met zowel internaliserende als externaliserende problematiek, criminaliteit en delinquent gedrag, angstproblematiek. Ze zitten volledig thuis, hebben dagbesteding of komen uit de gesloten jeugdzorg. Doel voor alle kinderen is schoolgang. De fasering is daarbij onze leidraad. Leerling, ouders, zorg, leerplicht en school werken nauw samen om de opbouw te bepalen. Samen bekijken we wat haalbaar is. De inhoud van het onderwijsprogramma is maatwerk, evenals de opbouw en het tempo.

'We streven ernaar dat alle leerlingen maatschappijvaardig worden, zich zo zelfstandig mogelijk kunnen redden in de maatschappij. Om die reden zitten in het programma ook elementen als "hoe ga je naar een winkel of naar de markt? hoe meld je je ergens voor aan? hoe reis je met het openbaar vervoer?" Nederlands rekenen Engels en wiskunde zijn de basisvakken die we zoveel mogelijk aan iedereen aanbieden. Daarnaast draait het om burgerschap.'

Fasering

Het maatwerktraject bestaat uit 4 fases: 0 tot en met 3. In fase 0 is er nog geen schoolgang, fase 3 bereidt voor op instroom in een reguliere vso-groep.

Inhoud **fase 0** – 'Dit is de zogenaamde 'ik'-fase, waarin er nog geen schoolgang is. Welzijn en veiligheid staan voorop. De leerlingen hebben een leerkracht, maar komen niet naar school. De leerkracht bezoekt hen gemiddeld 2 uur per week op de plek waar ze zich overdag bevinden; thuis, op de dagbesteding, de zorgboerderij of de zorginstelling. De leerling bepaalt waar hij of zij mee wil beginnen. Dat kan Engels zijn, geschiedenis, of muziek of tekenen. Als de leerkracht denkt dat de leerling eraan toe is om af en toe op school te zijn, gaan ze samen oefenen in fase 1. Hoe gaat het hier op school? Hoe ziet het lokaal eruit? Waar zou je mee aan de slag willen gaan? Het oefenmoment wordt heel zorgvuldig gekozen. Gaat de leerling onder schooltijd kijken als er andere leerlingen zijn en hoeveel dan, of juist na schooltijd als er niemand is?'

'**Fase 1** is de 'ik'-fase, waarin plezier, welzijn en veiligheid voorop staan. 'In fase 1 zijn de leerlingen af en toe op school, in een klaslokaal met een leerkracht en een leerkracht-ondersteuner. In het lokaal staat van alles; tafels en stoelen maar ook muziekinstrumenten, schildersezels, verf, laptops. Het draait in deze fase om doen wat je leuk vindt. Er was een meisje dat alleen maar geschilderd heeft in fase 1. Soms blijkt fase 1 toch nog te spannend en gaat een leerling even terug naar fase 0 en komt de leerkracht weer thuis.

Aan het eind van fase 1 kijken we of er een vak is waarin de leerling zich verder zou willen verdiepen. Als dat begint te lopen, dan maken we de overstap naar fase 2.'

'In **fase 2**, de 'jij'-fase, gaat het vooral om een relatie op te bouwen met een ander en is er een opbouw in uren en aantal vakken. De didactische component wordt belangrijker. Het draait iets meer om de instructie, om vakken volgen, werken vanuit de methode.'

'**Fase 3** is de 'wij'-fase waarin leerlingen een relatie opbouwen met meerdere personen. Ze ontwikkelen vaardigheden om volwaardig te kunnen deelnemen aan de maatschappij. In fase 3 volgen zij in elk geval de basisvakken: Engels, Nederlands, wiskunde/rekenen. Langzaam wordt dit opgebouwd naar een gewone schoolweek met meer vakken. De inhoud van het programma is afhankelijk van de vervolgstap die de leerling wil zetten. Is dat richting de vmbo-locatie of de arbeids-locatie?'

Overgang

Het moment van overgang naar de volgende fase is altijd maatwerk en wordt in overleg bepaald. Annemarie Muis: 'Elke tien weken zitten we met ouders, leerling, zorg en onderwijs (mentor en gedragsdeskundige) om tafel en kijken we of we bijvoorbeeld een uurtje kunnen opbouwen, of de groepssamenstelling nog passend is, of er iets meer leerlingen aanwezig kunnen zijn, etc. De duur per fase ligt niet vast. Sommige kinderen blijven heel lang in fase 1 en anderen stromen juist heel snel door naar fase 2. En het kan ook zijn dat je weer even een stapje teruggaat naar de vorige fase.'

PRAKTIJKVOORBEELD 3

THUISDOCENT BRENGT ONDERWIJS NAAR DE JEUGDIGE

Het streven van Samenwerkingsverband PO en VO Drechtsteden is geen vrijstellingen meer af te geven. In het geval er toch een vrijstelling wordt afgegeven, wordt direct afgesproken wie vinger aan de pols houdt en als contactpersoon fungeert voor ouders en partnerinstellingen. Elke zes tot acht weken is er preventief overleg met de vo-scholen en worden de (dreigende) thuiszitters nagelopen. De kinderen blijven zo in beeld en waar mogelijk worden stappen gezet richting onderwijs en ontwikkeling.

Ook als zorg voorliggend is, moet onderwijs in beeld blijven is de overtuiging van Edith de Bruin, teamleider PO en meldpunt Thuiszitters VO. 'Dat is van wezenlijk belang. En dat kan heel laagdrempelig. Een jongen voor wie naar school gaan voorlopig nog niet aan de orde was, hebben we voorgesteld een beroepentest te maken. Zo zette hij toch al een stap gericht op de toekomst.'

Voor thuiszittende kinderen die de overgang van po naar vo moeten maken en voor thuiszitters uit het vo is een docentenpool ingericht voor afstandsonderwijs bestaande uit zes gepensioneerde docenten. Edith de Bruin, teamleider PO en meldpunt Thuiszitters VO: 'Kinderen krijgen maximaal drie uur per week les op de plek waar zij zich overdag bevinden. We zien het als middel om weer in ontwikkeling te komen. We gaan naar de leerlingen thuis, op de dagbestedingsplek, en er zijn zelfs leerlingen die bij ons op kantoor komen. Even uit huis zijn, is vaak al een enorme stap. De thuisdocent kan ook de brug vormen naar deelname op het OPDC.'

Vinger aan de pols

Edith de Bruin noemt het voorbeeld van een leerling van 14 die ingeschreven stond op een so-school, maar daar nauwelijks nog kwam. 'De so-school kon haar niet laten doorstromen naar het vo en kon haar vanwege haar leeftijd ook niet langer ingeschreven laten staan. Ook liep de dagbestedingsplek waar zij verbleef af. Uiteindelijk is er een vrijstelling aangevraagd en is met moeder en leerling afgesproken om direct een thuisdocent in te zetten zodat bestaande vaardigheden op taal- en rekengebied onderhouden konden worden. Er is een enorme klik tussen docent en leerlingen. Zorg sluit aan bij wat in onderwijsuren gebeurt.

Ze laat sprongen in haar ontwikkeling zien en daar wordt bij aangesloten. Het loopt als een tierelier. Vanuit meldpunt Thuiszitters hou ik vinger aan de pols en kijk mee met de ontwikkeling en de mogelijkheden voor volgende stappen.'

Een andere leerling die profiteert van het aanbod van een thuisdocent was op meerdere scholen vastgelopen. 'We zijn heel klein begonnen met een huisbezoek en langzaam in gesprek gekomen. We hebben een thuisdocent ingezet en daarmee de verantwoordelijkheid voor het thuisonderwijs bij de ouders weggehaald. Na verloop van tijd is het onderwijs verplaatst naar ons kantoor. Ouders en leerling zelf zijn volledig betrokken en hebben meegekeken naar het rooster en naar wat voor hem haalbaar is. Hij maakte al snel enorme stappen en na enige tijd zijn we in gesprek gegaan met een vo-school waar hij een soort proefplaatsing heeft gekregen. De thuisdocent ging in eerste instantie mee de school in. Inmiddels is de leerling alle dagen enige tijd zelfstandig binnen de schoolmuren op een prikkelvrije plek. Bepaalde lessen doet hij mee met de klas. We zijn gewoon van start gegaan en kijken hoe het gaat.'

'We zien het als middel om weer in ontwikkeling te komen'

Het werkt echt, zegt Edith de Bruin enthousiast. 'We krijgen kinderen weer naar school. Tuurlijk lukt het niet altijd. Wel zijn we heel kritisch. In principe is de thuisdocent voor een half jaar en er moet perspectief op terugkeer naar school zijn. Doordat we elke zes weken evalueren hebben we goed zicht op de ontwikkeling van een kind.'

De zes thuisdocenten werken op zzp-basis en worden betaald uit subsidiegelden en uit vsv-gelden vanuit de gemeente. Als een vrijstelling voorkomen kan worden, kunnen onderwijsmiddelen ingezet

PRAKTIJKVOORBEELD 4

ONDERWIJS TOEVOEGEN AAN EEN BEHANDELSETTING

Zoals alle samenwerkingsverbanden passend onderwijs streeft ook SWV PPO Doetinchem naar een dekkend aanbod voor alle kinderen in de regio. Dat aanbod wordt regelmatig tegen het licht gehouden. Hebben we alle kinderen in beeld? En komen we tegemoet aan hun onderwijs- en ontwikkelbehoefte?

Eén groep viel op; de kinderen met een vrijstelling 5 onder a die in de dagbehandeling van zorgorganisatie Zozijn zitten. Deze kinderen krijgen intensieve zorg en ondersteuning, maar het samenwerkingsverband ziet kansen dit te verrijken met aanbod vanuit onderwijs en didactiek.

Vruchtbare samenwerking

Corine Huisintveld, voorzitter van het Onderwijsloket van het samenwerkingsverband: 'WEL in ontwikkeling hebben we aangegrepen om samen met leerplichtambtenaren deze kinderen beter in beeld te krijgen en te monitoren. Zij weten wie de kinderen met een vrijstelling zijn en wij kunnen vervolgens, in samenwerking met Zozijn, zorgen voor passend aanbod. Dat leidde al snel tot een vruchtbare samenwerking. Met de leerplichtambtenaren van de vijf gemeenten hebben we nu een overlegstructuur met periodieke afstemming over de kinderen.'

Ontwikkelvraag

Rian Helmink is vanuit het samenwerkingsverband projectleider van WEL in ontwikkeling samen met orthopedagoog/gedragswetenschapper Marlinka Groot Nibbelink die deze rol vervult vanuit zorginstelling Zozijn. Voor WEL hebben zij drie kinderen geselecteerd die dagbehandeling krijgen in Kindercentrum Anneriet, een van de locaties van Zozijn. Daarnaast nemen twee kinderen deel van groep Vlinder. Deze kinderen zijn ingeschreven in zorg bij Zozijn, maar groep Vlinder is gesitueerd in Mariëndael, een school voor speciaal onderwijs. Zo kunnen de kinderen profiteren van de dynamiek die de schoolse omgeving biedt.'

Rian Helmink: 'We zijn gestart met gesprekken met de ouders en de pedagogisch ondersteuners van de kinderen. Wat is de ontwikkelvraag van het kind en hoe kunnen wij daarbij aansluiten? De wens van de moeder van een van de kinderen was de zelfredzaamheid, het gebruik van taal en de interactie van haar dochter te stimuleren. Doel was

onder meer dat haar dochter zou leren om hulp te vragen zodat ze niet zo snel in de frustratie zou schieten. De vraag van de pedagogisch medewerker was hiervoor handvatten aangereikt te krijgen. Dat hebben we opgepakt. Voor dit meisje is, net als voor de vier andere kinderen, een begeleidingsplan gemaakt. Dat evalueren we elke zes weken.'

Match

'We coachen op het didactisch en pedagogisch handelen van de pedagogisch ondersteuners van Anneriet. Zij ontdekten dat ze al heel veel doen om de ontwikkeling te stimuleren op sensomotorisch vlak, in het contact, op het gebied van taal en motoriek. Dit doen ze in samenwerking met behandelaren zoals de fysiotherapeut, ergotherapeut en logopedist. De uitdaging zit in de didactische aansluiting. Pedagogisch ondersteuners pikken dat heel makkelijk op omdat het dicht aan ligt tegen wat ze al doen. We hebben gezocht naar een match tussen waar het kind zit in zijn ontwikkeling en waar in de didactische leerlijn zijn ontwikkelingsbehoefte zit. Dat leidt tot betekenisvolle activiteiten zoals bijvoorbeeld tellen tijdens het tafeldekken met de kinderen, interactief voorlezen, het uitlokken van zelf op ontdekking gaan in de ruimte of het verder onderzoeken van de mogelijkheden in rollenspellen.'

‘De bedoeling is het aanbod van Anneriet en groep Vlinder te verrijken vanuit de didactiek zodat wij ons straks weer kunnen terugtrekken. Naast de begeleiding van de individuele pedagogisch medewerkers zijn we teambijeenkomsten gaan organiseren rond ontwikkelingsgericht werken, rond spelontwikkeling en rond de vraag hoe je de ontwikkelingslijnen kunt laten aansluiten bij de didactische leerlijnen. Inmiddels hebben we alle teams van Anneriet kunnen meenemen in het uitbreiden van het betekenisvol aanbod.’

‘Wat is de ontwikkelvraag van het kind en hoe kunnen wij daarbij aansluiten?’

Kruisbestuiving

‘WEL heeft een sneeuwbaaleffect’, zegt Rian Helmink. ‘Doordat twee WEL-kinderen in de Vlindergroep in de so-school zitten ontstaat de vraag of er kruisbestuiving mogelijk is. Hierover hebben we een werkatelier met het management van de verschillende organisaties gehouden. Hoe groot is de bereidheid tot samenwerking? En hoe kunnen we die vormgeven? Welke praktische werkafspraken kunnen we maken? Een convenant tussen het bestuur van de school en van Zozijn is in de maak.’

‘Doordat we op dit niveau in gesprek zijn en duidelijk is dat de samenwerking op managementniveau gedragen wordt, zijn er al initiatieven waarin pedagogisch ondersteuners van groep Vlinder en leerkrachten van Mariëndael samen optrekken. Een kind van groep Vlinder neemt deel aan de kring in de klas of doet mee aan de gymles. Een kind uit de klas van Mariëndael vindt met momenten zijn rust op groep Vlinder.’

‘Dankzij de samenwerking die we binnen WEL hebben kunnen vormgeven, kan er inmiddels zo veel meer dan een aantal jaar geleden. Nu dienen zich nieuwe vragen aan. Hoe zorgen we dat het voortgang krijgt? Hoe versterken we de samenwerking? Hoe kunnen we onze voorschoolse partijen hier nog meer bij betrekken? Hoe gaan we samen verder met expertisedeling? Hierover gaan we de komende tijd verder in gesprek met alle betrokken partijen.’

Ouders

Ouders van de deelnemende kinderen zijn blij met WEL. Een van hen zegt: ‘Mijn zoon ervaart dat hij mag leren en ontwikkelen vanuit zijn eigen initiatief, ervaart minder druk en ontdekt de ruimte dat hij mag ontdekken.’

En een ander: ‘Voor mijn dochter zit het leren in kleine dingen, kleine stapjes en kleine leermomenten! Wij hebben via WEL kansen leren zien, leren aansluiten bij haar initiatief en er samen met haar van te genieten.’